

Spesialenheten for Politisaker/
Riksadvokaten
SAK NR 16605788 643/24-123

28. desember 2024

Oppfølging av klage på henleggelse

Spesialenheten har mottatt klage på henleggelse av sak mot Politiadvokat Christine Lundstein etter at straffefrihetsgrunner og rettstatsgarantier ble oversett i straffesaken knyttet til ARODs sivile ulydighet. Politiadvokaten har misbrukt offentlig myndighet og motarbeidet rettsvesenet ved å motsette seg lovgivers intensjon ved innføringen av Grunnlovens § 89, og det er avgjørende at politi- og påtalemyndigheten står opp for rettsikkerhet, slik at ikke et varig og systematisk angrep videreføres mot sivilbefolkningen.

Rettsstat og ukultur

Historisk har en kombinasjon av fiendebilder og maktinteresser gitt grobunn for despoti og samfunnet må være på vakt mot totalitære tendenser. Gode intensjoner ligger bak historiens største tragedier og det som fremstår som et nødvendig tiltak kan være et stort feilskritt. Det er ingen større trussel mot rettssystemet enn dynamikken som følger av oppblåste onder og urealistiske ambisjoner. Det er også mulig at spesialenheten og riksadvokaten ikke ser koblingen til fortidens vilkårlige forfølgelse fordi narkotika er et etablert fiendebilde i den kollektive psyke, så tenk på fyrverkeri. Hvert år oppstår skader på nyttårsaften og det pågår en debatt om å forby bruken. Se for dere at et forbud vedtas, men at fyrverkeri er viktigere for befolkningen enn antatt. Et forbud som ikke reduserer tilbud eller etterspørsel gir grobunn for organisert kriminalitet og en destruktiv dynamikk hvor spenningsøkende ungdom får tak i farlige varer. Selgerne på sin side vil organisere seg og dette resulterer i en eskalering av voldspotensial. Slik opplever samfunnet mer utrygghet og politiet setter inn stadig større styrker for å vinne krigen mot fyrverkeri, men hva om politiets innsats ikke hjelper?

La oss si at årene går og at økte maktmidler og budsjetter ikke gir mindre fyrverkeri. I stedet blir rundt ti prosent av den illegale handelen stanset, slik at en katt-og-mus lek består og titusener av straffesaker fyller rettssystemet hvert år. Stadig flere fagfolk vil advare mot et forbud som gjør vondt verre, men kriminalisering har gitt maktmidler, budsjetter og prestisje, og tenk om makten ikke vil følge forskning og rettsprinsipper, men bruker fryktpropaganda

for mer midler til et maskineri som resulterer i økt polarisering, stigmatisering, sykелighet, kriminalitet, død, og fordervelse. Hvor lang tid kan slik ukultur bre om seg før det slår tilbake på institusjoner som er avhengig av tillit for å overleve?

Det sier seg selv at ingenting er mer ødeleggende for samfunnet og statens autoritet enn den dynamikk som følger av et slikt scenario. Etter en viss tid med et slikt eksperiment er det ikke bare klart at verden var bedre før, men det vil bli tydelig at samfunnet er utsatt for et urimelig totalitært påtrykk. Spliden mellom fagfelt og lovgiver vil øke, og stadig flere utredninger påpeke et problem for strafferetten, men tenk om rapport etter rapport avvises og mindre inngripende alternativer ikke utredes. Forestill at fagfolk beskriver den politiske prosessen som et demokratisk problem og at en sannhets- og forsoningskommisjon er klar for å bygge integritet i lov og rett, men at forbudet beskyttes fra historisk og prinsipiell kontekst av jurister som ikke vil eksponere svikt hos lovgiver. Hva betyr det for rettsstaten om slike jurister får definere påtalemyndighetens og domstolenes virke?

Vi kan alle være enige om at en slik utvikling ville vært katastrofal. Det vil alltid være en konflikt mellom styringsjuss og rettighetsjuss, og jo mer makt slike jurister får, desto større er trusselen mot rettsstaten. Politiloven og etiske retningslinjer er derfor klare på plikten til å sikre kjerneverdier og signaleffekten er ikke bra når påtalemyndigheten ikke vil avklare grunnlaget for straff. Det [betyr](#) at samfunnet har forvillet seg i totalitært farvann og at politiet som etat er korrumpert av jurister som motarbeider et effektivt rettsmiddel. Derfra har ledere ansvaret for å avhjelpe den skade som følger med nedprioritering av rettighetsjuss, og for 60 år siden kunne tilsvarende lignelse blitt skrevet om narkotikaforbudet.

Fasadebegrunnelser og lederansvar

Kriminologer og rettssosiologer advarte mot kriminalisering fordi det ville resultere i en eskalerende voldsspiral hvor politi og røvere sloss om territorier, og det er 30 år siden Johs Andenæs innså at ruspolitikken sannsynligvis har vært historiens største feilinvestering i straff. Han etterlyste prinsipiell debatt, men andre jurister satte karriere foran rettigheter og var ikke interessert. Det narkotikafrie idealet hadde innen da fremmet et maskineri som var avhengig av jakt på syndebukker, og siden har straff fortsatt til tross for rapporter som bekrefter at begrunnelseskravet ikke er oppfylt.

Dette er en uutholdelig situasjon for jussen. Straff på tilbakeviste premisser er per definisjon vilkårlig og så lenge mindre inngripende tiltak ikke er vurdert, svikter lovgiver kriterier til faglighet. Det sivile samfunn har forberedt en [sannhets- og forsoningskommisjon](#) for å rette opp i større skade, men Lundstein har skjult et mørkt kapittel for rettssystemet heller enn å ta ansvar for koblingen til fortidens vilkårlige forfølgelse. Det er avgjørende at spesialenheten og riksadvokaten tar grep, for mens utredning etter utredning har blitt ignorert er offentlig panikk og svikt i ledelse dokumentert. Ettersom stadig flere land regulerer cannabis for å beskytte folkehelse, kan heller ikke norske jurister ta for gitt at forbudet oppfyller et legitimt formål, og mangelen på rettsutvikling skyldes ukultur som har satt styringsjuss foran rettighetsjuss. For

hvert år etterlates et stadig mer verkende sår i det rettspolitiske landskapet, takket være slike jurister, og målet med sivil ulydighet er (1) å fremme rettssikkerhet og (2) å eksponere svikt i rettssystemet.

En rettsstat eller ikke

Spesialenheten og riksadvokaten ble informert om problemet med fasadebegrunnelser i 2009 og om hensyn til rettssikkerhet var blitt vektlagt, ville ikke anmeldelsen av Statsadvokat Bodil Thorp Myhre blitt henlagt. Det var [Myhre](#) som i 2008 begynte tradisjonen med å beskytte ruspolitikken fra konstitusjonell kontroll. Siden har fasadebegrunnelser sendt flere hundre tusen borgere gjennom straffeapparatet, og det var på dette grunnlaget at sivil ulydighet ble tatt i bruk. Problemet med vilkårlig forfølgelse og svikt i ledelse har vært klart siden avvisningen av Straffelovkommisjonens utredning, men seriekoblede ansvarsfraskrivelser gjorde at stadig flere jurister sviktet rettsstaten, helt til Christine Lundstein fikk i oppdrag å løse en utfordring for rettsstaten. Tre ganger tok politiadvokaten ansvar ved å stanse angrep fra Oslo Statsadvokatembeter på menneskerettighetsforkjempere, men Lundstein sviktet når sivil ulydighet avslørte et problem for påtalemyndigheten. I 16 år hadde de forfulgte på rusfeltet kjempet for et effektivt rettsmiddel, men Lundstein så bort fra det manglende grunnlaget for straff og behandlet sivil ulydighet som vanlig profittmotivert kriminalitet for å slippe å forholde seg til etiske utfordringer i straffesakskjeden. Hadde politiadvokaten fulgt sitt samfunnsoppdrag ville problemet med vilkårlig forfølgelse og svikt i ledelse blitt belyst, men i stedet ble [rettsløshet](#) avslørt. Igjen og igjen viste Lundstein at hun var et redskap for tyranniet, og om spesialenheten og riksadvokaten ikke reagerer vil det være ytterligere vitnemål om den skade som ruspolitikken har gjort på Norges statsmakt.

Det er allerede klart at forbudet har fremmet en klasse jurister som beskytter forbudet for enhver pris. 30 år etter at Andenæs etterlyste debatt, ofres 200 års rettstradisjon av jurister som setter karriere foran rettighetsjuss, og Lundstein er et eksempel som må tas tak i. Ansvar for rettssikkerhet er i dag langt mer etablert enn i 2009, da Riksadvokaten og Spesialenheten først ble informert om ukultur i egne rekker, og problemet med svikt i ledelse øker og blir videre eksponert om saken henlegges.

Det er ille at spesialenheten og riksadvokaten ikke tok tak i anmeldelsen av Statsadvokat Bodil Thorp Myhre i 2009. Hadde det blitt gjort, ville ikke problemet med fasadebegrunnelser vedvart og ukultur hadde ikke fått slik grep at påtalemyndighetens integritet og domstolenes uavhengighet var truet. Flere hundretusen borgere hadde unngått straff og samfunnet ville vært bedre rustet til å håndtere utfordringer knyttet til rus- og maktmisbruk. Norge ville vært et forbilde på rettighetsfeltet, heller enn en hykler, og mye hodebry ville vært unngått.

Det er ikke tvil om at politi- og påtalemyndighet har tapt autoritet på å motarbeide rettighetskampen. Jo mer forbudstilhengere har inntatt rollen som premissleverandør desto større er avstanden til konstitusjonell grunn, og samtlige forsvar av straff er en advarsel om hva det koster å støtte keisere uten klær. Enten det er snakk om den politiske debatten,

Rushåndhevingsutvalgets rapport, eller HR-2022-731-A, fortsetter fasadebegrunnelser som et problem, og riksadvokaten må ta grep etter at underordnede har sviktet ansvaret for straffesakskjeden. Rettsstatsgarantier og riksadvokatens prioriteringer er klare på at politiadvokaten skulle fremmet prinsipielle utfordringer for domstolene etter ARODs sivile ulydighet, men Lundstein var ikke interessert i å avklare en terskel for avhengighetsbegrepet eller andre avgjørende spørsmål for skyldkravet.

Rettsikkerheten ble i stedet ofret for at straff skulle bestå. Politiadvokaten var kjent med at flere statsadvokater hadde motarbeidet et effektivt rettsmiddel uten at det fikk konsekvenser, og Lundstein vurderte det som et klarsignal fra ledelsen til å videreføre rettsløshet. Politiadvokaten følte seg så sikker at hun for åpen rett sidestilte sivil ulydighet med vanlig profittmotivert kriminalitet, men skaden på rettsstaten er ugjendrivelig.

I Norge må borgere bryte loven for at prøvelsesretten aktiveres. ARODs sivile ulydighet er et legitimt tiltak for å hjelpe nasjonen ut av en uheldig situasjon, og når forsøk på å avdekke svikt belønnes med fengsel og saksomkostninger er det et signal om at rettsstaten har spilt fallitt. Forpliktelser til forfulgte grupperinger er ikke ivaretatt så lenge fasadebegrunnelser består, og for å beskytte keisere uten klær er ikke bare straffefrihetsgrunner oversett, men systematiske brudd på Straffelovens § 231. Politiadvokaten unnlot ikke bare å ta med i tiltalen cannabis fra aksjoner utenfor Stortinget og riksadvokatens kontor, men var kjent med at sivil ulydighet inkluderte en cannabisklubb med 300 medlemmer. Denne klubben ble startet for å fremme rettsikkerhet og folkehelse etter kafeen på Bislett. Medlemmene har løsrevet seg den politiske prosessen for å ta retten som grunnloven gir, og straffesaken var en anledning til å avklare en nedre terskel for avhengighetsbegrepet. Klubbkonseptet er også inngang for å avgjøre om individets rett til frihet er tilstrekkelig vektlagt mot samfunnets behov for beskyttelse, men Lundstein ville ikke straffeforfølge.

Lite tyder på at den begrensede tiltalen var et resultat av sympati med svakerestilte. Lundsteins beslutning fremstår i stedet som et forsøk på å beskytte systemet, men så grove unnlaterer setter samtlige aktører i en umulig situasjon. Cannabiskafeen var ikke et profittmotivert prosjekt, slik politiadvokaten gir uttrykk for, men et tiltak for rettsikkerhet fordi tiltale ikke ble tatt ut for aksjonene utenfor Stortinget og riksadvokatens kontor. Hadde fasadebegrunnelser blitt tatt på alvor, ville verken cannabisbrevene, cannabiskafeen, eller cannabisklubben vært nødvendig, og sistnevnte var et ess i ermet for sikring av effektivt rettsmiddel. Det var utenkelig at jurister ville svikte rettsstatsgarantier når fallhøyden var så stor, og klubben ble startet for å presse frem en viktig problemstilling for domstolene. Det gikk dessverre ikke slik fordi politiadvokaten vurderte det som mulig å overkjøre et individ, men ikke 300 borgere som sto opp for rettsikkerhet. Hun ignorerte derfor et problem for strafferetten, og takket være politiadvokaten fortsetter klubben som et eksperiment med usikker fremtid, politiet sliter med gråsoner som blir vanskeligere å håndtere, og rettsvesenet

mister autoritet. Jo lenger cannabisbrukere får organisere seg for kjøp og salg, desto mer uhåndterlig blir situasjonen for politi og rettsvesen, mens jeg er forvist til en Uriaspost.

I 20 år har jeg varslet om vilkårlig forfølgelse og svikt i ledelse. Problemet skulle vært løst raskt og effektivt gjennom rettsvesenet, men jurister som Lundstein har hindret et effektivt rettsmiddel. Et viktig ledd i maktbalansen har sviktet på grunn av jurister som setter karriere foran rettighetsjuss, og riksadvokaten har ansvar for å rette opp i større skade. Behandlingen av sivil ulydighet gjør det klart at rettssystemet er en vits, men Folkehelseforbundet har 300 medlemmer som står opp for rettssikkerhet og selvbestemmelse og som ser til meg for å løse utfordringer. Dette er borgere som den norske stat har sviktet og som fortjener en anstendig rettsprosess. Riksadvokaten må derfor ta et oppgjør med ukultur i egne rekker og fremme for domstolene en avklaring av om forbudet oppfyller et legitimt formål, slik at Norge gjennom stødig ledelse kan ta farvel til et utdatert paradigme. Hvis riksadvokaten insisterer på straff, vil vitnemålet fra 300 medlemmer avklare om en nedre terskel for avhengighetsbegrepet er relevant for strafferetten; om riksadvokaten støtter et system med terskelverdier, kreves grunnlaget belyst av en uavhengig, upartisk og kompetent rett; og om riksadvokaten er ferdig med å vri tilbud og etterspørsel til en offer- og overgriperkontekst, tilbys kart og kompass ut av totalitært farvann.

Det er enten dette eller en stadig mer håpløs kamp mot prinsippene som bygger en rettsstat. Riksadvokaten tok gjennom rusreformen avstand fra kriminalisering for å stå med prinsipper som må veie tungt om en liberal rettsstat skal bestå, men straff fortsetter på tilbakeviste premisser. Derfra krever lojalitet til rettsstaten at riksadvokaten må stå opp for rettigheter selv om det er politisk betent. Rolleforståelsesutvalget beskriver nedprioritering av rettighetsjuss som et problem, og når 20 år med rapporter ikke får konsekvenser, er det opp til riksadvokaten å bygge integritet i lovverk eller bli husket som en forræder.

Med hilsen

A handwritten signature in black ink that reads 'Roar Mikalsen'. The signature is written in a cursive, flowing style.

Roar Mikalsen

Leder for Alliansen for rettighetsorientert ruspolitikk